

М.В. Чорна, д-р екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

Н.М. Смольнякова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВЗАЄМОДІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА РИНКУ ПРАЦІ

Ринок освітніх послуг є складною соціально-економічною системою, що взаємопов'язана зі всіма елементами ринкової системи. Головним її генератором, без сумніву, є потреба суспільства в підготовці кваліфікованих професійних кадрів, які є специфічним «товаром» на ринку праці. Останнім часом в Україні у зв'язку зі структурними перетвореннями в економіці та суспільстві загострилось протиріччя між потребами ринку праці у фахівцях та їх пропозицією. Одним з головних механізмів вирішення цієї проблеми є ефективна взаємодія системи вищої освіти з ринком праці.

Підготовка кваліфікованих кадрів відповідно до потреб ринку праці сприятиме: забезпеченню господарських суб'єктів різних видів економічної діяльності фахівцями, що володіють необхідними професійними компетентностями та мобільністю; інтеграції вітчизняної вищої освіти у європейський та світовий освітній та економічний простір за рахунок підготовки конкурентоспроможних фахівців; успішному переходу на інноваційний шлях розвитку за рахунок забезпечення сприйняття вищою освітою технологічного прогресу; зниженню соціальної напруги в суспільстві та недовіри до інститутів влади та самої освіти за рахунок досягнення задоволення випускниками результатами навчання, що дасть можливість отримання гідної оплати праці та зміцнення соціального становища.

Однією з передумов реалізації цих завдань є вивчення зарубіжного досвіду взаємодії вищої освіти з роботодавцями. У світовій практиці можна виділити три основні моделі партнерства у середовищі освіти залежно від участі держави в організації цих відносин.

Перша модель характерна для країн, де роль держави в регулюванні цих процесів є незначною (США, Велика Британія). У США взаємодія здійснюється переважно на рівні корпорацій та університетів, де вони розміщують свої представництва, приймають на роботу найбільш талановитих студентів і аспірантів до завершення навчання. Співробітництво здійснюється також на регіональному рівні створенням банків даних, до яких мають доступ роботодавці. У Великій Британії політика в сфері вищої професійної освіти переважно

визначається на регіональному рівні, центральну роль відіграють роботодавці, які виділяють значні кошти на навчальний процес. Успішно функціонує мережа галузевих рад з розвитку професійних навичок. Незначною є роль держави в Казахстані та Киргизстані. Однак, на відміну від розвинутих країн у них не створено альтернативних форм взаємодії освіти та бізнесу на регіональному та корпоративному рівнях.

Друга модель передбачає активну роль держави у плануванні, реалізації та управлінні вищою освітою (Франція, Швеція, Польща та ін.). Для даної моделі партнерської взаємодії системи освітніх послуг і ринку праці є характерним високий рівень державного регулювання. У Франції контроль якості освіти здійснюється переважно державними органами, однак соціальні партнери беруть участь у процесах прийняття рішень через трьохсторонні консультативні органи. Швецію характеризує політика активної підтримки трудових ресурсів (забезпечення географічної мобільності випускників, створення банків даних вакантних місць та кадрових резервів, фінансування роботи молоді у приватних фірмах). У Польщі державні органи забезпечують стажування студентів на підприємствах протягом 12 місяців з виплатою стипендій, а також проводять дотаційну політику відносно працевлаштування випускників та відкриття ними власного бізнесу. Успішно запроваджуються дотаційні механізми роботодавцями у Чехії. Значна роль держави у регулюванні відносин освіти та роботодавців простежується у Китаї та Білорусі.

Розподіл державою загальних рамок діяльності приватних підприємств та організацій зі здійснення навчання притаманний третій моделі (Німеччина, Нідерланди, Данія, Австралія). Для Німеччини характерні концентрація й інтеграція освітніх ресурсів. Для вирішення проблеми успішного працевлаштування випускників розроблено ряд програм. В Нідерландах створені Національні ради з професійних профілів, метою яких є посилення ступеня відповідності вимог роботодавців до якості професійної освіти. Система вищої освіти Данії орієнтована на вузьку спеціалізацію. В Австралії набула розвитку інтеграція закладів освіти з малим і середнім бізнесом, а також підтримка його у формі субсидування створення робочих місць.

Отже, для подальшого успішного розвитку вищої освіти необхідно створити систему узгодження підготовки кадрів і потреб ринку праці. Для цього потрібно творчо застосовувати досвід країн, що досягли у цьому помітних успіхів.